

OPONENTSKÝ POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI ALENY KOHOUTOVÉ S NÁZVEM „POSTAVA ESTER V PŘÍBĚHU KNIHY ESTER“

O čem je předložená práce? Autorka se ve své práci zaměřuje na roli a funkci literární postavy Ester ve stejnojmenné biblické knize. Vychází z překladu masoretského textu i tzv. „Přídavků k Ester“ obsažených v Septuagintě. Rozbor vyprávění se zaměřením na postavu Ester (tj. hlavní část práce, s. 13-29) je vhodně uveden stručným pojednáním o dobovém pozadí vzniku knihy a jejích Přídavků, o jejím výkladu během staletí a o svátku purim (s. 7-13). Obsah stran 29-32 autorka shrnuje nadpisem „Exkurz: žena ve starozákonní době“.

Hodnocení obsahové stránky. V předložené práci lze vyzdvihnout samostatnost zpracování její čtvrté (tj. hlavní) části, jakož i přiměřené a celkem srozumitelné seznámení s knihou a jejím rámcem v částech 1-3.

Mám však jisté pochybnosti, jestli autorka naplnila svůj záměr. V Úvodu (s. 5, odst. 2) si klade otázku: „*Jaká je Ester*, kromě toho, že vysvobodí svůj lid ze spárů smrti, *jaká je její role a funkce?*“ (kurzíva je moje). Ve svém Závěru popisuje už pouze její vlastnosti, ale ne její roli. Navrhuji, aby autorka při své obhajobě ukázala, jak spolu souvisí role Ester a její osobnostní rysy a jestli k tomu bylo aktantové schéma opravdu nutné.

Oponent postrádá obecné pojednání o použité metodě; odkaz na její popis (s. 14) v Eggerově knize je málo.¹ Role jednotlivých postav v uvedených schématech by tak byly srozumitelné už na první pohled.

V odstavci uprostřed s. 18 autorka oznamuje a odůvodňuje vypracování tří aktantových modelů pro tzv. druhou dějovou linii (Est 2,21-10,3): „Mohou pozměnit vnímání příběhu, případně jeho poselství. Pomohou nám také z odstupu lépe hodnotit, kdo je vlastně hlavním aktérem, a to je pro nás, hledáme-li jakou úlohu plní Ester, podstatné“. Zajímalo by mě tedy, jak se mění vnímání příběhu a jeho poselství a jak konkrétně ony modely přispěly k určení Ester coby hlavní postavy.

Čtenář si klade také otázku, proč autorka nedosadila do hlavní role postavu krále Achašveróše (který by si to jistě také zasloužil, vždyť kromě čtvrté kapitoly vystupuje v celém příběhu). Otázka je ale hlubší (a týká se metody): Je vůbec oprávněné dosazovat do jedné role různé postavy? Jaký to má důvod a přínos při interpretaci? Patří i tato operace do Greimasova postupu? Z pohledu jednotlivých postav příběhu budou role všech ostatních postav odlišné a proměnlivé (například z pohledu Mordokaje bude Haman škůdcem, z pohledu Hamana bude škůdcem naopak Mordokaj atd.).

Tvrzení, že „právě čtvrtý aktantový model [uvedený v části 4.2: *Knihy Ester s dodatky*] nejlépe zodpoví kdo je Ester, jaká je její role a funkce, vyprávíme-li knihu v katolickém kontextu“ (s. 25, odst. 4, ř. 3-5), se zdá příliš silné. Přídavky ke čtvrté a páté kapitole spíše ukazují Esterinu úzkost, strach a křehkost (viz Esterina modlitba a její příchod ke králi, před kterým dokonce omdlí), dávají nahlédnout do jejího nitra a seznamují čtenáře s jejím prožíváním, tj. charakterizují Esterinu osobnost, ale ne její roli v příběhu.

Dále autorka „po hlubším zkoumání“ (s. 26, odst. 1, ř. 1-2) dochází k závěru, že bez Ester by Mordokaj svůj záměr neuskutečnil.² Proto dosazuje do role hlavní postavy zároveň Ester a Mordokaje. Jenže obsadit hlavní roli dvěma postavami lze i bez četby Přídavků, ve kterých nějaké důležité či okrajové informace týkající se vztahu Mordokaje a Ester chybí.

Velmi problematický je oddíl 5: Exkurz: žena ve starozákonní době. Autorka se dostává na tenký led: k roli ženy Ester, získané na základě literárního zpracování, nyní připojuje řádky, které by podle nadpisu měly být o historických (faktických) podmínkách žen.

¹ Pokud by někdo chtěl v budoucnosti použít Greimasovo aktantové schéma, měl by si skutečně prostudovat jeho pojednání k dané problematice a ne pouze několikastránkový nástin v podání jiného autora.

² Proces tohoto zkoumání však čtenář na stránkách práce nenašel.

Ale rovina literární a historická není totéž! Také označení „starozákonní doba“ je příliš široké. Autorka uvádí v závěrečné bibliografii alespoň čtyři díla s tematikou „žena v Bibli“ (Císař, Dubinová, Chalupa, Opočenská -, Scherer), v uvedené části však odkazuje pouze na dvě z nich. Autorčin text ve třetím, čtvrtém a pátém odstavci 5. části (s. 29-30) se kromě vypuštění či změny pár slov až nápadně shoduje s heslem „žena“ v Novotného Biblickém slovníku, což se oponentovi jeví jako zvlášť vážné prohřešení na poli vědecké práce! Za „levitární sňatek“ (sic!; s. 30, ř. 1 a poznámka pod čarou č. 46) mohou pravděpodobně automatické opravy počítače; správně má být „levirátní“. Nepodařila se ani logická výstavba oddílu 5.1: Interpretace Knihy Ester jako předobraz Panny Marie?. Autorčin záměr „nastínit ženu Ester, a také to, jak můžeme příběh a jeho poselství vnímat dnes a čím pro nás může být Kniha Ester inspirativní“ (s. 31, odst. 3) zůstává v tomto oddíle nenaplněn, dochází k němu snad až v samotném Závěru práce.

Ad stanovení začátku první a druhé dějové linie (s. 14 dole a s. 17): bylo by snad lepší říci, že začínají „popisem – uvedením na scénu“ (Exposition)³, a ne zápletkou, která teprve následuje a uvádí děj do pohybu.

Ad Bibliografie: Na první pohled seznam literatury o délce tří stran (celkem 37 titulů) může působit velmi dobře. Dvacet z nich je spíše všeobecného rázu (typu „Úvod do“ či biblické slovníky), vysloveně k tématu (počítáme-li i tituly s tematikou „žena“) jich je však šest. Ostatních jedenáct titulů se dělí mezi různá vydání biblických textů a díla, u kterých není příliš patrný jejich vztah k dané problematice. Přimlouval bych se za správné posouzení důležitosti uvedených titulů odpovídajících zvolenému tématu a nerozšiřovat zbytečně závěrečný výčet použité literatury.

Po stránce formální je práce celkem dobrá. Při opakované citaci či odkazu na již zmíněné dílo se už vynechává zkratka autorova jména. Respektujeme-li dokument „Metodická pomůcka k bibliografickým citacím a odkazům v textu (verze2)“⁴, zjistíme, že v seznamech literatury v seminárních, bakalářských a diplomových pracích se používá tzv. zkrácená citace (s. 2 ve zmíněném dokumentu). Lze tak ušetřit námahu s přepisováním údajů o překladateli, edici, počtu stran či názvu díla v originále. Pořadí vydání se uvádí pouze v případě, že je jiné než první (tamtéž, s. 3). Párkrát chybí správné odsazení odstavce (např. s. 18 a 19). Na s. 19 ruší citace Est 9,24.

Po stránce jazykové by bylo třeba ledacos vylepšit: překlepy, gramatiku, formulaci. Na straně 21 má být „pobít nepřátele“ (ř. 3), „svátky byly ustanoveny“ (ř. 6). S. 27, odst. 3, první věta: „zázraky [...] se nestaly“. Příklady neobvyklých či nejasných formulací viz s. 5. odst. 1, ř. 11 a 12: Ester jako „zdroj názorových proudů“, „zdroj ve smyslu „zrcadla““, odst. 2, ř. 3-4: „zdroj promýšlení a úvah“. S. 7, ř. 8: „K pochopení potřeb nás dovede uvědomění“. S. 16, pozn. č. 43: „Tento model“ – není jasné, zda se vztahuje k modelu uvedenému v hlavním textu nebo k tomu v poznámce. Dále s. 19, první věta pod modelem v obdélníku: „Tento model [...] získal královu důvěru a přemýšlí“. Také některé názvy jednotlivých částí by mohly být lépe formulovány a zkráceny (příklad: neopakovat „druhá dějová linie“ v nadpisech 4.1.2.1 – 4.1.2.6: vždyť se to již píše v nadpise 4.1.2.). Je opravdu nutné členit až do čtvrté úrovně?

Závěrečné shrnutí: Úvod (s. 7-13) a hlavní část práce (zejména s. 14-25) se jeví jako výsledek samostatného snažení, což je chvályhodné. Zpracování tématu na stranách 29-32 je naopak nedokončené a velmi slabé. Také s přihlédnutím ke stránce jazykové a formální hodnotím práci známkou chvalitebně.

V Českých Budějovicích dne 22. května 2009

Andrián Pražan

³ Expozici definuje J. L. Ska jako „uvedení nezbytných informací o stavu či událostech, které předcházejí začátek samotného dění“ (SKA, J. L. *Our Fathers Have Told Us. Introduction to the Analysis of Hebrew Narratives*, Roma: PIB, reprint 2000. ISBN 88-7653-593-4. s. 21. Překlad je náš.).

⁴ K dohledání na našich fakultních stránkách přes kolonky „Studium“ → „Metodické pomůcky pro závěrečné práce“ → „Metodická pomůcka [...] (ze dne 8.11.2006)“. Tedy *Metodická pomůcka k bibliografickým citacím a odkazům v textu (verze2)* [online] [cit. 2009-05-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/getfile/7c15b9eb4ab4b262>>.